

נוביני קרקובסקיה **Nowiny Krakowskie**

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
 Związek Krakowian w Izraelu
 Association of Cracowians in Israel

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר
 רח' הנוריות 31, הרצליה, 4672630
cracowassociation@gmail.com
 טלפון: 09-9579540, פקס: 054-4436366
www.cracow.org.il

www.facebook.com/groups/cracowassociation

גליון 136 יוני 2018 סיוון תשע"ח

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

ימי ישראל בקרקוב

עמותת "ימי ישראל" בקרקוב, בשיתוף עם מוזיאון גליציה, המרכז לתרבות יהודית-JCC והאוניברסיטה הגילונית קיימו החל מה-12 ועד ה-20 במאי, סדרת אירועים המוקדשים לישראל.

בין האירועים: הרצאות על תרבות ישראלית, ריקודי עם ישראלים, הרצאות על ציונות ועל אנטישמיות, סרטים ישראלים ועוד.

"ימי ישראל" מתקיימים זו השנה ה-14, ובדף הפייסבוק של העמותה: <https://www.facebook.com/DniIzraelawKrakowie/>

אפשר למצוא את כל התוכניות המגוונות שהתקיימו השנה.

פתיתים,

בעתון "גזטה קרקובסקה" מתפרסמות מידי פעם עובדות לא ידועות כל כך על קרקוב.

באחד הגליונות התפרסמה **אגדה על היונים שבכוכר המרכזית בקרקוב**: ידוע לכל תייר כי היונים בכוכר אינן פוחדות מדבר, אך תושבי קרקוב מספרים כי אין אלה יונים רגילות. אלה יונים קסומות.

והסיפור שהיה כך היה: פעם אחת, לפני הרבה שנים, על כס המלכות ישב הנרי הרביעי, שרצה לאחד את כל אדמות הנסיכות. כסף לא היה לו, והוא פנה אל פיית היונים, וזו עשתה בקסמיה כך שכל חלוק אבן שהיה נופל לקרקע היה הופך למטבע זהב.

כששלל המטבעות בכיסו יצא הנסיך לרומא, כדי לקבל את ברכת האפיפיור.

בדרך הימר והפסיד את כל הזהב, ולקרקוב לא חזר. אך היונים נותרו קסומות!

**אראון יוצאי קרקוב
מבק את חברנו**

ד"ר דוד וינפלד

**על זכירתו
פרס ספרנו 'חופסקי'
לזכרה
תשע"ח 2018**

"עלינו, שנשארו בחיים, החובה לספר אודותם..."

שמועברת לנו, לא לשקוע בשיכרון ההצלחה העכשווית – אלא לזכור שהכל חלק משרשרת של גבורה וגאווה לאומית, הממלאת אותנו תחושת שליחות ואחריות.

כתבת פעם על שורדי שואת קרקוב כי: **"עלינו, שנשארו בחיים, החובה לספר על אודותם בכל הזדמנות ולעשות להנצחתם. כל אנשי קרקוב רשאים להיות גאים כי נוער כזה היה בעירם"**. ואנו עצמנו מתמלאים גאווה יהודית עמוקה כאשר אנו פוגשים בך, ובעצם בסיפור הקהילה כולה.

אנו, כנוער היהודי כאן בארץ ישראל, רואים חובה מוסרית, ערכית ויהודית לקחת את הלפיד שלכם ולהעבירו הלאה, ללמוד ממנו, לתת לו משמעות בחיינו כאן. נסיים שוב בתודה מעומק הלב על האירוח ועל כך שגוללת בפנינו את סיפורך, את סיפורכם. אנו חשים ויודעים כי הדבר עושה בנו רושם, וישאיר חותם.

אנו מודים לך על הזכות הזו. מתפללים שבעז"ה תקבל עוד ועוד כוחות, שכל עוצמות החיים שיצרת יוסיפו להטמע בנו ובכלל אומתנו. שיהיה לך נחת ושמחה במשפחה הפרטית, וכמובן מהמשפחה הלאומית, משפחת עם ישראל.

בריאות, אושר והרבה טוב ותודה רבה על הכל, אוהבים, מוקירים ומלאי הערכה גדולה, **תלמידי מגמת היסטוריה ישיבת נתיבות יוסף – מצפה יריחו**

יהודה מימון, שהיה חבר בארגון היהודי הלוחם (אי"ל) בקרקוב, לא שוכח את חבריו ואת הבטחתו להם. החודש נפגש עם תלמידי ישיבת מצפה יריחו וסיפר להם על הארגון, לוחמיו, גבורתם וקורבנם. התלמידים התרגשו וכתבו לו:

למר פולדק – יהודה מימון היקר, זו השנה השנייה שמגמת היסטוריה בישיבה מגיעה לשמוע את העדות המרגשת המיוחדת והעוצמתית שלך, של יהדות קרקוב.

במהלך השנה התוודענו לסיפוריה של הקהילה, על החיים שהיו, על אלו שנלקחו באכזריות, ועל הכבוד היהודי עליו נלחמנו באצילות נפש. אנו כתלמידים שלכם, עומדים משתאים, למול הגודל הזה, מנסים להבין מעט. מנסים לקחת, ללמוד.

פולדק, למדנו רבות את סיפורכם, ועוד טרם פגישתנו אתה מהווה עבורנו סמל ומקור לרוח ועוז, אשר נותנים לנו מעט הבנה לגודל הנס בשיבת עמנו למולדת. להקמתה של מדינתנו, בה אנו, כדור שלישי לשואה, רואים שמחה, פריחה והצלחה ישראלית. אנו זוכרים כי המתנות האלו אינן דבר מובן מאליה, והיו את אלו שהיוו אבני בניין בחייהם ובמותם, ובעיקר ברוחם.

בשנה בה המדינה חוגגת 70 אנו מוצאים את עצמנו מתקשים להביע במילים מדויקות את התודה הגדולה, יחד עם האחריות

"סיפור חיי ב-17 דקות מעל בימת האו"ם"

מאת: נעמי לבנון-קשת התפרסם בגליון "גבעתיים פלוס" מרס 2018

ראשונים הועברו הגברים, לא לפני שעוכבו במחנה גרוסרוזן הנורא, שם הוכו קשות ורק אז המשיכו בדרכם ליעד. בהמשך הועברו הנשים והילדים, בהם אני, הקטנה מכולם. איתי היו עוד כמה ילדות-נערות, בנות 12-16.

הנסיעה, שהחלה בנימה אופטימית, הסתיימה באחת כשהרכבת עצרה ולמרבה הזוועה הן הוצאו מהקרון ומצאו עצמן ב... אושוויץ! אחרי הלם, ואחריו בכי והיסטריה, הן הובלו למקלחות, שהתגלו כאמיתיות, ולאחר מכן לצריף מגורים.

"אחת הנשים לקחה אותי ל'בית הילדים', שהיה סביר ונקי, אבל היינו רעבות כל הזמן. היינו ילדים נקיים אבל עצובים ורעבים" - נזכרת אווה - "כשיום אחד קבלנו 'ארוחת ערב' דשנה, התנפלנו עליה. למחרת היתה שוב ארוחת בוקר גדולה ושוב זללנו עד להתפקע מבלי להבין מה קורה. בצהריים הלבישו וסירקו אותנו, והכינו צלחות וסכו"ם ואז נכנסו ארבעה גברים בלבוש אזרחי, שישבו איתנו והתעניינו מה קורה לנו. פתאום, תוך כדי השיחה, הרחתי תפוחי אדמה צלויים שהובאו לשולחן - ולא הייתי מסוגלת לאכול כי הייתי מלאה! וזו היתה הפעם הראשונה אחרי 6 שנים שזלגה לי דמעה על הלחי - כי היה אוכל ולא יכולתי לאכול! כששאלו אותי למה אני בוכה אמרתי: כי אני לא רעבה! הסתבר שאלה היו אנשי הצלב האדום והכל היה הצגה אחת גדולה."

בינתיים הגיעו הגברים ליעדם בצי'ה, אלא ששינדלר נעצר באשמת שוחד. בצר להם פנו לאשתו אמיליה, וביקשו שתפעל בענייננו. ואכן, בעזרת שוחד וקשרים בצמרת הגרמנית היא הגישה את הרשימה וקבוצת הנשים והילדים שוחררה מאושוויץ ועשתה דרכה לצי'ה.

חייל על סוס לבן

"כשיצאנו מהשער של אושוויץ אני צעדתי בראש הקבוצה ולא אשכח את העובד הפולני, שכרע על ברכיו והצטלב תוך שהוא ממלמל: 'בחיים לא ראיתי ילד יוצא מפה חי!' - מספרת אווה.

בינתיים השתחרר שינדלר ושמר על כל אנשי 'הרשימה שלו', מכל משמר, עד תום המלחמה. "חיל רוסי, על סוס לבן, נכנס והרים ואותי, ילדה בת 8, לסוס וכך ידענו שהמלחמה נגמרה" - היא נזכרת - "הרוב חזרו לפולין. רק מעטים הלכו לשטח שהוחזר בידי האמריקאים. אנחנו חזרנו לקרקוב, שלא הופצצה."

האב חזר לעיסוקו בחנות דברי הברזל שהיתה לו לפני המלחמה, והאם תפרה. כך עברו על המשפחה חמש השנים שאחרי המלחמה. הוריה של אווה הדגישו באוזניה שוב ושוב: לא לדבר על מה שהיה, להיות 'ילדה נורמלית', להצטיין בלימודים. היא קבלה שעורי פסנתר, היתה בנבחרת השחייה ורקדה בלט. למדה בבית הספר היהודי בעיר, שבו למדו יחד בני כל הגילים. מחוץ ללימודים היו לה חברות פולניות שגרו בסביבה. היא הרבתה לקרוא. היתה סקרנית וצמאה לידע. החלה לפקוד את קן 'השומר הצעיר'. "בעצם מגיל 8 הייתי קומוניסטית 'שרופה', שהרי מבחינתי סטלין והחייל על הסוס הלבן הצילו אותנו" - היא מחייכת - "אבל כשהתגבר הקומוניזם בפולין אבא שלי לא אהב את זה. אני דחפתי לעלייה לארץ וב-1950 עלינו באנייה 'גליליה', היישר למעברת 'שער עלייה', עם קבלת פנים של די.די.טי. כמו כולם. שום דבר ואף אחד לא חיכו לנו."

ביום השואה הבינלאומי, שצוין לאחרונה באו"ם, הצליחה אשה אחת, אווה רץ-לביא, (80) תושבת גבעתיים, לרגש את הנוכחים הרבים עד דמעות, כשהביאה את סיפורה האישי כילדה הצעירה ביותר ברשימת שינדלר. היא נולדה בקרקוב. בת יחידה להוריה. עד היום היא זוכרת היטב את שיחת המוטיבציה שעשתה לה אמה, פליציה, לאחר כיבוש פולין בידי הנאצים, שלא לסמוך על איש. זוכרת גם שהכינה פינות מחבוא בדירה הקטנה של המשפחה ונתנה לבתה הפעוטה הנחיות ברורות איך לנהוג אם וכאשר. ההנחיה העיקרית היתה: לא לבכות! "ובגלל זה אני בחיים" - היא אומרת היום.

אווה גם זוכרת איך נכנסו חיילים נאצים לגטו, לאותה דירונת, והילדה הקטנה נאחזה מחוץ לחלון, במרזב, בכפור הנורא, עד שהגרמנים עזבו. מגטו קרקוב הועברו למחנה פלשוב הידוע לשימצה, שם הועסקו הוריה בעבודות קשות והיא הושארה רוב הזמן לבד. בשלב מסוים הועסקה האם בעבודות משק הבית של אחד מבכירי קציני המחנה, ואווה נהגה להתחבא לבד מתחת לצריף, עד שאמה חזרה. "אמא שלי, אשה קטנה, רזה וחזקה, שלא נרתעה משום דבר - הצילה אותי פעם אחר פעם. אני ילדה של נסים" - היא אומרת - "באחת הפעמים היא עבדה בוילה של מפקד המחנה, אמון גת, ושם ראתה את שינדלר."

רשימת שינדלר

כשהורכבה בפלשוב רשימת שינדלר המפורסמת, בידי יהודים, היתה לשינדלר דרישה אחת: ש-300 עובדי המפעל בקרקוב יכללו בה. וכך היה. באותה רשימה שונו תאריכי הלידה, בעיקר של הצעירים ביותר ושל המבוגרים ביותר, וכן שונו מקצועותיהם של האנשים. "למבוגרים הפחיתו בגיל ולקטנים הוסיפו שנים. כך רשמו אותי כילידת 1930 - מבוגרת ב-7 שנים מגילי האמיתי. הייתי אז כבת 6" - מספרת אווה - "התכנית היתה להעביר אותנו למפעל שלו בברניץ, צ'כיה.

אווה פוקדת את קברו של אוסקר שינדלר בבית העלמין הנוצרי בהר ציון, בירושלים

”סיפור חיי ב-17 דקות” (המשך)

היא נסעה למסע לפולין עם קציני צה”ל, במסגרת ‘עדים במדים’, שעושים לדבריה, מסע אחר וטכסים אחר, ‘מרטיטים’ כהגדרתה.

סיפור חייה ב-17 דקות

האירוע באו”ם החל במקרה, כשמדובר צה”ל חיפשו ניצול שואה עם קשר משפחתי לצה”ל. נכדתה אן (25) היתה אז בצבא, והשתיים רואיינו וצולמו.

”כשחיפשו באו”ם משיהו מתאים ליום השואה הבינלאומי, כנראה שמישהו בדובר-צה”ל נזכר בסיפור שלי, והתקשרו אלי להציע לי לשאת את הנאום בעצרת” - משחזרת אווה - ”מבחינתי זה היה כבוד גדול. אחרי שהמשלחת שלנו שם קבלה את הרקע שלי- קבלתי גם מכתב הזמנה רשמי מהאו”ם. מכתב מאופק שהסביר כי הנושא, ביום השואה הנוכחי, הוא ‘אהבת האדם ונגד גזענות ואפליה’. היתה חצי שנה של התכתבויות. הוסבר לי שהמליאה תהיה מלאה באורחים וכי יש רשימה ארוכה של נואמים”.

בין היתר גם הוסבר לה כי יארחו אותה למשך יומיים וכי הקציבו לה 3.5 דקות לנאום. אווה הודיעה מיד שהדבר פשוט בלתי אפשרי מבחינתה. ככל שניסתה לקצר את הנאום הכתוב - לא עלה בידה להגיע לזמן המצומצם שהוקצב לה. בסופו של דבר הגיעו לנוסח מוסכם, שאושר, והיא נאמה במשך 17 דקות!

”אושר לי גם מלווה, הנכד החייל, תאם, שהגיע בלבוש אזרחי והמשלחת שלנו באו”ם, ברשותו של דני דנון, עשתה הכל וטיפלה בכל” - מספרת אווה - ”ביום האירוע נאמתי, באנגלית, לפני אולם מלא מפה לפה וקהלכלתי מחיאות כפיים אדירות. היו גם תזמורת, ומקהלה, ודני דנון נאם אף הוא, ומזכיר האו”ם והנציג הגרמני. בקהל ישבו בתי אורית, שהגיעה במיוחד, וכמובן הנכד תאם.

בסוף דברי הוספתי דברים מהלב, ואמרתי שכנראה אלוהים, כשהציל אותי, רצה שאעשה בעתיד משהו גדול, ועכשיו, כשאני באו”ם - אני חשה שהקהל הזה, הממלא את האולם - עזר לי למלא את רצוני של אלוהים. שמעתי שאנשים בכו אחרי הדברים האלה. אחר כך קבלתי מכתבי תודה נרגשים, מהאו”ם ומדני דנון, וגם מעובד או”ם ערבי ששלח לי מכתב אישי מרגש”.

כששואלים אותה לדעתה על ‘החוק הפולני’ המעורר זעם, ולא רק בארץ, היא אומרת בדיפלומטיות: ”אני כועסת על הטיפשות. על הדברים שנאמרו בהקשר הזה. יש בפולין ממשלה ימנית שהופכת את הפולנים לימנים וזה אסון טבע. אני מכירה הרבה פולנים שהצילו יהודים לצד דיווחים ועדויות על מעשי טבח נוראים של פולנים ביהודים. ועם כל זאת לא הייתי רוצה שיפסיקו את מפעל ‘מסע החיים’ כי אני רואה מה זה עושה לבני הנוער. אני גם יודעת שהרבה מאד פולנים מתנגדים לחוק הזה ואני לא קוראת להחרמת פולין אלא אומרת: ‘ובוא לא נחמיר את המצב, מבלי לאבד את כבודנו העצמי’”.

אין ספק שהנאום שלה בעצרת האו”ם היה חוויה של פעם בחיים והיא גאה, ובצדק, שעמדה בה בכבוד. בינתיים היא ממשיכה בחייה, מתכוננת לנסיעה לפולין, ומקווה להמשיך בכל הקשור להנצחת השואה – ככל שכוחותיה יעמדו לה.

אווה הופנתה לקיבוץ ‘כפר מנחם’ ועד היום היא אומרת שזו היתה השנה היפה בחייה. היא למדה את השפה, עבדה בגן הירק, שהתה בחברת הילדים - עם ‘עולים’ נוספים בני גילה, וכדבריה פשוט פרח שם. אלא שכעבור חודשים אחדים, כשהוריה התמקמו והסתדרו בדירת שיכון עולים בבת ים, היא הוחזרה הביתה למורת רוחה ולמרות בקשות הקבוץ להשאיר שם.

בגיל 13.5 שבה לבית הוריה והוכנסה לכיתה ח’, לבית ספר דתי ‘תחכמוני’- היחידי שהיה אז באיזור, נאלצה להשלים בקיץ חומר רב שלא למדה מעולם. ”היה לי קשה להשלים כל כך הרבה חומר אבל רק כך יכולתי להמשיך לכיתה ט” - היא מסבירה את תהליך קליטתה בארץ. בסופו של דבר סיימה תיכון, עשתה בחינות בגרות מלאות והתגייסה לחיל האוויר, לבסיס בחצור.

”כאן הכרתי את יגאל לביא, מהנדס טייס, צבר שורשי, שהפך לבעלי” - היא אומרת בחיוך - ”היינו 15 זוגות שנוצרו בבסיס במהלך השירות, ובכולם אחד היה צבר והשני עולה חדש”.

עם נישואיה עברו אווה ויגאל לחולון, כאן נולד בנם אלון (58), נשוי ואב לשני בנים. אורית (52) נשואה ואם לבן ובת, נולדה כשכבר קבעו את מושבם בגבעתיים. בשנים הראשונות עבדה אווה, בקריה, כמזכירתו של בכור שיטרי - אז שר המשטרה.

יגאל היה, במשך 44 שנים, מהנדס טייס באל-על ובכל פעם נקרא לצבא לקחת חלק במבצעים שונים. לפני כשנתיים וחצי הלך יגאל לעולמו, אחרי 6 שנים של מחלה קשה, ואווה מתגעגעת וחשה בחסרונו יום יום. ”היו לנו נישואים טובים וקשה לי מאד בלעדיו” - היא אומרת - ”הוא זה שטיפל בכל העניינים ומאז שנפטר אני אומללה. לא יודעת לעשות כלום לבד”.

הנושא חסוי

כמי שמרצה זה שנים, בפני חיילים, קצינים, ותיכונים, על השואה - הנושא הזה היה כמעט ‘חסוי’ כל השנים, הן בבית הוריה והן בנישואיה. ”בימי השואה אמא שלי אסרה לפתוח טלויזיה ואמרה לי: ‘את היית שם! אבי בכלל סירב לדבר על זה’ - היא אומרת ”בהמשך, בנישואי לצבר - גם בעלי לא רצה שאדבר על מה שהיה שם. ‘שלא ירחמו עלי’ כפי שאמר. בעצם, כשאני חושבת על כך, הושתקתי כל השנים על ידי כולם”.

לפני כשבע שנים נוצר הקשר שלה עם תלמידי ‘תלמה ילין’ שאיתם היא יוצאת בכל שנה למסע לפולין. לדבריה, כשבשנת 2006 נפטרה אמה, בגיל 94, נוצרו הנסיבות שאיפשרו לה לגעת בנושא. אמנם היא לא יזמה זאת אבל משיצרו איתה קשר – נענתה ברצון.

בהמשך החלה להרצות ביד ושם, פעמיים בחודש, והיא נוכחת שוב ושוב ש”העולם רוצה לשמוע. רוצה ללמוד וללמד” - כדבריה. היא מספרת כי ליד ושם מגיעות קבוצות מורים מכל קצות תבל, לקורסים מיוחדים הכוללים סיורים ברחבי הארץ. ”השואה הפכה ל’טרנד’ עולמי ואנחנו, השורדים האחרונים, הולכים ונגמרים. בקבוצות המורים למשל, כולם רוצים לפקוד את קבר שינדלר בהר ציון. זה מרגש אותם מאד והם גם מרבים להצטלם איתי - הילדה הכי קטנה ברשימה שלו. במלון שלהם אני מספרת להם את סיפור חיי”.

בקרן הרחובות בה נרצח מרדכי גבירטיג

תיכון עירוני ה' בתל אביב. שיריו המופלאים: "שנת ילדות", "ענקלה", "אברהמלה המבריקה", "הולו הולו ילדים", "הוי כבשותיי" ועשרות אחרים, שלא לציין את השיר שנכתב בעקבות פוגרום פשיטיק בפולין ב-1936, "העיירה בוערת", הם נצחיים. נכדינו ונינינו ישירו אותם, לעיתים בלי דעת מי עומד מאחוריהם.

עמדתי באותו קרן רחובות דומברובקי ויונובה וולה כמה דקות וחשבתי על היהודים האומללים בגטו קרקוב. רעבים, מושפלים, נרדפים, מעונים. ואף שבסופו של דבר כולם אמורים היו להירצח בתאי הגז של מחנה אושוויץ, בכל זאת היו כאלה שנרצחו בדם קר בתוככי הגטו. כך קרה למרדכי גבירטיג, שעמו נרצחו עוד כמה אמנים יהודים נודעים כמו הצייר אברהם נוימן.

עבורי, כהיסטוריון, יש חשיבות למקום, לאתר ההיסטורי, למקום ההתרחשות. וכך מצאתי את עצמי בקרן הרחובות דומברובקי ויאנובה וולה, בהם נורה גבירטיג למוות בהולכו ברחובות הגטו. הדם קפא בעורקיי: כאן בדיוק שם גרמני מרושע קץ למעיין המוסיקה והתמלילים הנפלאים של המלחין העממי הגאונני, שאפילו תווים לא ידע. בוודאי היה זה חייל גרמני צעיר, שלא העלה על דעתו לרגע, שהיהודי בו ירה לשם שעשוע הוא מגדולי המוסיקה והתרבות של העם היהודי.

שיריו של גבירטיג, נכס צאן ברזל, לא אבדו עם רציחתו בקרן הרחובות בגטו קרקוב. שום כוח בעולם לא יכול למחוק אותם. הם עוברים מדור לדור ויעברו מדור לדור.

פרופ' גדעון גרייף

לפני המלחמה התגוררה משפחת גבירטיג - האב מרדכי, האם בלומה ושתי הבנות אווה ולולה - ברחוב ברק יוסלביץ מס' 5.

היום הבניין מוזנח מאד וקירותיו מעוטרים בגרפיטי צבעוני. משמאל לכניסה לבניין הציבה עיריית קרקוב, בשנת 1992, שלט הכתוב בפולנית ונושא את שם המשורר Mordechaj Gebirtig, תמונתו, ומתחת נכתב 1877-1942, נגר, משורר, זמר. בראש השלט ציטוט משירו המפורסם של המשורר "היי שלום קרקוב שלי" - Bądź zdrow mojej Krakowie.

בשנים האחרונות פועלות אנה ונטליה יז'ורנה לשמר את זיכרו של המשורר, וכך, מתוך חלון במרתף שבחזית הבניין, בוקעים שירים של המשורר, ועל שולחן קטן ניצבת תמונתו ולצידה פרח. בערבים נערכים כאן, לעיתים, ערבי שירה לזכר המשורר ולזכר תרבות היידיש שאבדה.

בצומת הרחובות הסמוך, בהצטלבות הרחובות ב'ז'וב'ה ויוסלביץ יש גינות קטנטנה, ספסל, קצת דשא ועץ. על העץ תלו בנות משפחת יז'ורנה שלט, שנראה כשלט עירוני, ועליו נכתב בפולנית "כבר מרדכי גבירטיג". ולמה לא הוסב שם הככר רשמית? אנה אומרת ש'השכנים מתנגדים'. ולמה הם מתנגדים? "כי הם לא יודעים מי היה מרדכי גבירטיג", היא עונה.

הוא היה ה"טרובאדור" של הזמר העממי היידי. שיריו הפכו נכסי צאן ברזל של הזמר העממי היידי, והציבו מצבה לעולם יהודי שחרב בידי הגרמנים ואיננו עוד - המלחין, המשורר ונושא הזמר של העם היהודי, מרדכי גבירטיג, יליד ה-4 במאי 1877.

לאחרונה ביקרתי בדיוק במקום בו רצחו אותו הגרמנים ב-4 ביוני 1942, בשעת טיילו ברחובות הגיטו. קולו של הזמר העממי נדס לעד...

התרגשותי הייתה גדולה, לא רק משום עמידתי במקום בעל משמעות היסטורית, בדיוק במקום בו יצאה נשמתו של גבירטיג, אלא גם משום ששמו של גבירטיג מוכר לי עוד מימי נעורתי, כתלמיד תיכון עירוני ה' בתל אביב, בית ספר איכותי, ליברלי ומרחיב אופקים, שאימץ את קהילת קרקוב.

מנהליו המיתולוגיים של בית הספר התיכון שבצפון תל אביב, ד"ר משה לנדא וד"ר עמנואל מלצר זיכרם לברכה, הנהיגו שיטת לימודים דומה מאוד לאופי החינוך היהודי בקרקוב. אפשר לומר שתיכון עירוני ה' היה בבואה של החינוך היהודי החילוני בקרקוב - איכותי, ליברלי, שוחר אמנות, רחב אופקים ופתוח לעולם ערכי.

כבר בגיל 14 השתתפתי בערבים מוסיקליים בהם שרתי את שיריו של גבירטיג, בליווי תזמורת בית הספר עירוני ה' בניצוחו של אדי הלפרן, מוסיקאי דגול, אף הוא יליד קרקוב, שעבד שנים רבות ב"קול ישראל" וניצח על תזמורת הבידור של "קול ישראל".

השם גבירטיג היה איפא חרות בזיכרוני ובתודעתי כל השנים, בזכות האימוץ של קהילת קרקוב בידי הנהלת

אסתר נשלסקי ז"ל

מזל רב היה לאסתר נשלסקי, כשאוסקר שינדלר "שלף" אותה ממחנה הריכוז אושוויץ, וצרף אותה ל-300 היהודיות "שלף", שהיו בדרכן מפלשוב לברלין, במקומה של מישהי שחלתה ואושפזה במחנה. אסתר כתבה בקצרה את תולדותיה:

אסתר נשלסקי ז"ל 1927-2018

פתאום מתוך החושך, באמצע הלילה, התקרבה אלינו שומרת, והובילה אותנו אל אחד הצריפים. נפלנו על הרצפה השחורה גמורות. השכס בבוקר הובילה אותנו אותה שומרת למפקד, שם עמדה קבוצת נשים שהגיעו לאושוויץ שבועיים קודם לכן, כתחנת ביניים במעברם ממפעלי "אמיליה" בקרקוב של אוסקר שינדלר למפעל החדש בברלין שבצ'כיה.

הגרמנים עסקו בספירה והקראת שמות, כשפתע ניגש אלינו אחד מהם, הצביע עלי וצרף אותי לקבוצת הנשים שהמתינו לרכבת לצ'כיה. מאוחר יותר נודע לי שאחת הנשים ברשימה חלתה ואושפזה, והיה צורך להשלים את מספר הנוסעות. כך ניצלתי ממוות באושוויץ והצטרפתי ל"רשימת שינדלר".

על אוסקר שינדלר: בראש ובראשונה הייתה דאגתו נתונה לעובדיו. הוא עשה מאמצים רבים על מנת לספק תוספות מזון, תרופות, לבוש, ודאג לעשרות ומאות עניינים יום-יומיים. שינדלר הבטיח לעובדים להעביר מכתבים לפולין, אל המקומות שבהם הוסתרו ילדים ודברי ערך, הוא עזר לאספקה של כלי נשק למקרה של חיסול המחנה, והבטיח שלא יעזוב אותנו עד לסיום המלחמה.

את הבטחתו האחרונה קיים. רק לאחר ששומרי המפעל עזבו את המחנה, בחצות של ה-8 במאי 1945, יצא שינדלר ממפעלו מלווה בכתריסר יהודים, מעובדיו, לכיוון מערב.

האוקראינים, התחילו לחפש אחר יהודים. באחד הלילות הגיעו גם אלינו. בבהלה גדולה עזבנו את המקלט ורצנו לשדה סמוך לבית השכנים. שכבנו בתוך התבואה ובין השיחים מספר שעות. שמענו יריות וצעקות. לא ברור לי כיצד נותרנו בחיים.

לאחר שהגרמנים הסתלקו השתרר שקט מוחלט. יצאנו רגלית לכיוון קרקוב, אל קרובי משפחה. התקבלנו למפעל פרטי ללבנים, והתנאים כללו גם מגורים ואוכל. הגברים עבדו במפעל הלבנים והנשים ניהלו משק בית.

במרס 1941, עם הקמת הגטו בקרקוב וגירוש יהודים מהעיר, נסגר המפעל ומצאנו עצמנו, יחד עם אחרים, בשטח מוגבל, מוקף חומה ושמירה. הצפיפות הייתה נוראית – שלוש משפחות בחדר בתנאים קשים. בעלי מקצוע כגון חייטים, סנדלרים ומסגרים המשיכו לעסוק במקצועם, ואילו אני, שהייתי חסרת מקצוע, פניתי ל"יודנראט" כדי לקבל תעסוקה בניקיון חומרי בניין. כך ניצלנו מגירוש, לפחות זמן מה, ועוד היינו זכאים לכרטיסי מזון.

עם חיסול הגטו במרס 1943 הועברתי למחנה הריכוז פלשוב, ושם עבדתי במפעל לנייר, עד לחיסול הסופי של המחנה בסתו 1944. עמדנו במפקד שעות רבות כל יום, בקור, בגשם ובשלג לבושים בגדים קייציים, וסביבנו חיילים גרמנים שעסקו בספירה וחילקו אותנו לקבוצות.

הופרדתי מאחותי וצורפתי לקבוצת נשים שיצאה למחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו. נסענו בקרונות משא סגורים, ללא אוכל ושתייה, בצפיפות נוראית, במשך כמה ימים. באפיסת כוחות, תחת משמר כבד, נשלחה הקבוצה שלנו לתאי הגזים, שם שוב החלו אנשי ה-ס.ס. בספירה. בקבוצה היינו כ-130 בנות. את הראשונות בשורה שלחו למקום בלתי ידוע. השאירו אותי, עם עוד 7 נערות צעירות, על המדרגות, בהמתנה לתאי הגזים.

הלילה היה קר. התחבקנו כואבות, מיואשות ומפחדות. ידענו שזה סוף הדרך ואין מה לעשות. אין אפשרות להלחם, ואין יותר כלום. עברו שעות רבות בחושך.

"נולדתי בעיר חו'זיב בשלזיה, עיר תעשייתית שרוב תושביה היו שלזים – גרמנים ואנטישמים. הבית שלנו היה יהודי, ציוני ומסורתי ולהורי, יצחק ורחל, הייתה חנות בדים, והיינו חמישה ילדים, כשאני הצעירה בהם. אחי הבוגרים למדו בבית ספר פולני כלכלה ומסחר, אחותי למדה בגימנסיה ואני למדתי בבית ספר יסודי יהודי, בשפה הפולנית.

השתייכתי לתנועת הצופים ולמקהלת הכיתה, ובימי חג צעדנו בליווי תזמורת ושירה אל מחוץ לעיר, לחיק הטבע. לעיתים הצטרפתי לאחר ל"עונג שבת" של תנועת הנוער "עקיבא" שבה הדריכו. אני הייתי בת 8 ומאד נהניתי לשמוע את השפה והשירה בעברית, ושם ספגתי את האהבה לציונות ולמולדת.

את החופשים ביליתי לרוב אצל הסבים וקרובי משפחה בעיירה הקטנה דז'לושיצה, עיירה תוססת עם יהודים רבים ונוער, ודו קיום עם הפולנים. במשך הזמן הבית שלנו הצטמצם, אחי התחתנו והקימו משפחות, ואני נשארת בבית עם ההורים [...]

לאחר פרוץ המלחמה גירשו התושבים השלזים את כל היהודים מהעיר, ואנחנו, מחוסרי כל, נאלצנו לעזוב ועברנו למשפחתנו בעיירה דז'לושיצה, אליה הגרמנים עוד לא הגיעו, אך הגזירות הגיעו גם לשם: חטיפת גברים לצורך פינוי שלג, החרמת רכוש, שוד וגזל, ענידת טלאי יהודים ופולנים, והקשר עם המשפחה נותק לחלוטין.

ההורים והמשפחה בעיירה הכינו לעצמם מקלט מתחת לבית שלנו, עם ציוד, אוכל ומים, במחשבה שלאחר הכיבוש הרי הגרמנים יעזבו והחיים יחזרו לקדמותם. לא כך היה, כמובן. המקלט שימש אותנו תקופה קצרה בלבד, ובמהרה הגיעו הגרמנים למקום, ובשיתוף פעולה עם

סטודיו לצילום של משפחת קריגר

איגנץ (יצחק) קריגר נולד בשנת 1817 או בשנת 1820 בכפר הקטן מיקולאי שבנפת ודוביצקה, והיה צלם שתעד את העיר קרקוב והמונומנטים שלה ובעלים של סטודיו לצילום.

אמליה קריגר (1846-1928)

על ילדותו ונעוריו לא ידוע דבר, ולא ידוע היכן ומתי למד צילום. בשנות החמישים של המאה ה-19 גר בעיירה

ליפניק דרומית לקרקוב, ובשנת 1860, עם שובו מטיול בחו"ל, עקר לקרקוב ופתח שם סטודיו לצילום בבית א. שוורץ ברחוב גרודצקה 88 (היום מספר 13). במאי אותה שנה כבר פרסם מודעות שהוא מתמחה בצילום קבוצות, דיוקנאות, צילום בניינים ומונומנטים וצילומי נוף כלליים, ומהר מאד זכה לפרסום. ארבע שנים מאוחר יותר פתח כבר סניף בטרנוב. קריגר תיעד מבנים חדשים וישנים, ביצע רפרודוקציות של יצירות אמנות וצילומי חפצים מאוצרות הכנסייה, מוזיאונים ואוספים.

לאחר שובו מסויר נוסף בחו"ל, בשנת 1865, עבר הסטודיו לבית דירות בפינת השוק הראשי מספר 37 (היום מס' 42).

איגנץ היה נשוי לחנה-אנה טייברגר ולזוג היו חמישה ילדים, שניים מהם, נתן (1844-1903) ואמליה (-1928), היו צלמים אף הם והמשיכו את פעילות הסטודיו לאחר מות האב, שנפטר ב-17 ביוני 1889 ונקבר בבית הקברות היהודי ברחוב מיודובה בקרקוב.

אוסף הצילומים של איגנץ, נתן ואמליה קריגר, הכולל למעלה

כרטיס הביקור של סטודיו י. קריגר

מ-9,000 תצלומים, נמצא במוזיאון ההיסטורי של קרקוב, וצילומים אלה הם מקור רב ערך לתיעוד של ההיסטוריה החזותית של קרקוב באמצע המאה ה-19 ועד שנות העשרים של המאה העשרים.

משמר אזרחי יהודי "הגנה עצמית"

עם הקמתה של פולין הריבונית ב-1918, לאחר שיעבוד של כ-120 שנה, פרצו התנקשויות ופוגרומים ביהודים. תרמו לכך תופעות-הלוואי של ספיחי המלחמה – רעב ומגפות, שובם של החיילים מהחזיתות, שפל כלכלי ואבטלה, וכן העוני והמרירות, שנוצרו בין המוני העם בשל תופעות אלו. יתר על כן, רבים מהפולנים זיהו את היהודים עם הבולשביקים השנואים, מחוללי המהפכה הקומוניסטית ב-1917.

גם בקרקוב חרדו היהודים לבאות, וכאן תורגמה החרדה להתארגנות לשם התגוננות עצמית מזוינת – וקם משמר-אזרחי-יהודי, שנקרא "הגנה עצמית". משמר זה הוקם תוך שיתוף פעולה של התנועות השונות (כולל ה"בונד"), ותנועות הנוער בפרט, מנה כ-300 איש, ומפקדיו היו י. ביליג ועוד מספר קצינים לשעבר.

התופעה היתה מיוחדת במינה לא רק מפני שהתנדבו המוני יהודים, בפרט "עמך", עם העגלונים, הסבלים והנוער בראש, אלא גם מפני שהראשונים שהתייצבו מייד במאות היו מבוגרים אדוקים, מזוקנים ולובשי קאפוטות שחורות וארוכות. הודות לארגון זה, נהדפו מאות חיילי הגנרל האללר, אשר תקפו בעזרת האספסוף יהודים בקזימייז' (בתחילת 1919), במטרה לשדוד ו"להשתעשע" ביהודים.

באחד מחדרי המעון של ההסתדרות הציונית בקרקוב היה תלוי תבליט גדול. בראש המצבה המרכזית מתחת לקורה כתובת בפולנית ועל הלוח המרכזי כתוב בעברית:

אזכרה!

לנשמת התמימים והישרים
שמסרו נפשם על קידוש השם

על הלוח בתחתית המצבה סיומה של תפילת "אל מלא רחמים", ומשני צדי המצבה המרכזית ארבע מצבות ועליהן שמות: יחיאל אהרון מוזס, משה גולדמן, מנחם מנדל ברנדסדורפר, וולף רוזה.

הארבעה היו חברים בארגון ה"הגנה העצמית" בקרקוב. יום אחד, בראשית שנת 1919, נודע במפקדת הארגון, כי כפריים מתכוננים לעלות על העיירה בריגל שליד קרקוב, ולפרוע ביהודיה. מיד נשלחה קבוצת צעירים לקדם את פני הרעה. הארבעה עמדו מול הפורעים ליד בית הכנסת של העיירה ושם נפצעו פצעי מוות. הם הובאו לקרקוב חיים אולם נפטרו בבית החולים. ארבעתם נקברו בבית הקברות ברח' מיודובה. לזכרם מוקדש התבליט.

אנחנו מחפשים מידע נוסף על הקבוצה וחבריה, על התבליט שהוכן לזכר הנרצחים וכל פרט נוסף בנושא.

רשת "תרבות" בקרקוב ובמחוז

ההסתדרות "תרבות" בפולין העצמאית הוקמה בשנת 1922, כשמרכזו בוורשה וסניפיה בערים המרכזיות של פולין, ומטרותיה: להפוך את העברית לשפת חינוך, תרבות ודיבור, לסייע להתפתחות היצירה העברית בכל המקצועות ולעשות את יצירותיה של התרבות העברית לקניין כל העם.

גליל קרקוב, ששמו המלא היה "הועד הגלילי של ההסתדרות 'תרבות' לפולניה הקטנה המערבית ושלזיה, היה עצמאי כל שנות פעילותו בין שתי מלחמות העולם, וזיקתו למרכז בוורשה היתה רופפת למדי.

בקרקוב פעלו כבר אז בתי ספר יסודיים ותיכונים "דו-לשוניים" שבהם התנהלו רוב הלימודים בלשון הפולנית, ורק לימודי היהדות נלמדו בעברית, ולחליפין, היו בתי ספר של אחר הצהריים ושעורי ערב שלא רצו בחינוך עברי שלם בגולה. וכך, "תרבות" נאלצה לפעול רק במסגרת בתי הספר של אחר הצהריים והערב.

לפני מלחמת העולם השנייה התקיימו לפחות ב-20 ערים ועיירות בגליל קרקוב ועדים מקומיים של "תרבות", שהשתדלו לפתח את התנועה העברית במסגרת בתי הספר של אחר הצהריים, הקמת ספריות השאלה לספרות עברית, חדרי קריאה ומועדונים, וערכו הרצאות ונשפים.

ולמרות הקשיים הצליחו פעילי "תרבות" להקים בית ספר יסודי עברי בגובי סונץ ושני גני ילדים עבריים בקרקוב,

ואלה החזיקו מעמד על אף כל הקשיים, כשהחורים משלמים שכר לימוד מלא. לקראת שנת הלימודים ת"ש תכנן הועד לפתוח בקרקוב גם בית ספר יסודי עברי, והוגשה בקשה מתאימה לשלטונות החינוך, אך מלחמת העולם השנייה שפרצה שנה קודם לכן שיבשה את התוכניות.

פעילי "תרבות" היו מגוון רחב, בין עסקנים נמנו כמעט כל המורים ללימודי היהדות בבתי הספר הדו-לשוניים, והיו גם קוראי "המצפה" ו"הצפירה" לשעבר, ששמחו לקראת כל ספר וסופר עברי שהגיע אליהם. גם חובשי ספסלי בתי המדרש ובחורי ישיבות, שנתפסו לציונות, השתדלו לקלוט את התרבות החילונית באמצעות "תרבות", ובנות החרדים, שהוריהן לא הרשו להן לבקר בבתי ספר פולניים או "ציוניים" הגיעו לשיעורי עברית והרצאות בעברית שארגנה "תרבות".

בשנים שלפני המלחמה היו חברי הועד בעיקר מורים ללימודי יהדות שעבדו בבתי הספר התיכונים בקרקוב וביניהם: ד"ר בלסברג זאב, ויזנפלד, ד"ר יהודה כהן, נחום מילשטיין, נחמן מיפלד, ד"ר צבי פפר, נפתלי רובינשטיין, ד"ר שמואל שטנדיג, משה שמואלביץ, בן ציון כץ וד"ר זכריה כסיף.

לפי מאמרו של ד"ר זכריה כסיף:
"עת התנועה העברית ועל "תרבות" בקרקוב ובמחוז,
בתוך ספר קראקא

הרב דב מייזלס אב"ד קרקוב וורשה (1870-1918)

לקיים בשמחה. ואם אדם גדול כזה לא הבין המשנה כפשוטה מכל שכן אנשים כמונו.

[רק לשם השלמת הנושא: הכותב הסביר את המשנה שכאשר אדם נחלץ מצרה וייסורים, אז הוא צריך לברך על החוויה הרעה שהיתה לו, כיון שהוא נתרם ולמד מזה וגם נחלץ מצרתו. אז, ורק אז, אדם צריך להתאמץ ולברך על הרעה שהיתה לו בשמחה, כאילו היתה לו טובה].

הרב רפי אוסטרוף

אברך אחד תלמיד חכם בעל שכל אשר הוא הרהיב עוז בנפשו להגיד לו זאת.

לקח את המסכת ברכות והלך לרבו. ואמר אבקש מכבוד גאוני להגיד לי הפשט בהמשנה הזאת: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה". ואמר לו מדוע אינך מבין, הלא פשוט הוא שאדם צריך לשמוח א"ע (את עצמו) עם הרעה כמו עם הטובה, כי בטח הרעה היא גם לטובה ו"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד" (כל מה שעושה ה' הוא עושה לטובה).

שאל התלמיד עוד פעם ועוד פעם איך אפשר ואיך אפשר והוא השיב הכל כנ"ל. ופתח התלמיד את פיו ושאל: רבי בכל זאת אינני מבין למשל אם יבוא חלילה ידיעה אשר קרה אסון בדרך עם התבואות של כבוד רבינו האם ישמח רבינו א"ע (את עצמו) בהבשורה הזאת לקבל בשמחה ולרקוד עם זה? והשיב הגאון הנ"ל בוודאי.

אם כן הוא, אמר התלמיד, יוכל רבינו לשמוח ולרקוד כי קרה אסון בדרך והתחיל לספר לו כל המעשה. ותיכף מחמת מרידות התעלף ושפכו עליו מים קרים ובהקיצו אמר עתה איני מבין המשנה הזאת איך אפשר

סיפור על רבי דב מייזלס

"חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה"

המשנה בברכות אומרת: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה" (ברכות פרק ט' משנה ה').

פירושים שונים ניתנו למשנה זו אך פשט המשנה היא כשם שאדם שמח כאשר מגיעה אליו טובה, כי הכל מאת ה', כך הוא צריך לשמוח כאשר מגיעה אליו רעה (ולברך ברוך דיין האמת) כי שוב, הכל מאת ה'. אך מבחן המעשה יותר קשה, כאשר מובא בסיפור לפנינו מתוך הספר "מצמיח ישועות" (מנחם מענדל ראזויצקי, קרקא, תשע"ח, 1918):

"כמו שהיה המעשה אצל הגאון מוה"ר (מורנו הרב) דוב מייזעלס ז"ל אבד"ק (אב בית דין קהילת) ווארשא וקראקא, וקודם שהיה רב היה שולח במסחר ידו והיה סוחר כל הונו וקרה אסון שאבד את כל הונו ונעשה עני בפעם אחת ר"ל (רחמנא ליצלן).

וכשבאה הבשורה הזאת, חשבו עצות איך ובאיזה אופן להגיד לו הבשורה המעציבה הזאת, והיה לו

קוראים כותבים

למאמר "פיסת ירק אחת בגטו" בנובניי האחרון, כותבת הגברת אסתר פרידמן שאינה יודעת את שמה האמיתי של ניושה ... דומני ששמו של קצין הס.ס. המאוהב היה גרין.

השם גרין זכור לי מקריאה אודות פלשוב, ומצאתי כי הפרק האחרון בספרו המונומנטלי של יוסף באו, שנות תרצ"ח, מוקדש ל"משפט וינה" נגד איש הס.ס. גרין (עמודים 171-198), משפט שבו העידו יוסף באו ורעייתו, בשנת 1972. גרין זה רצח את אברהם, אביו של באו, ורבים אחרים, ועדותו של באו סייעה לתביעה להביא לדחיית עירעורו של גרין על פסק דין קודם, בו נידון לתשע שנות מאסר. קודם לכן היה אסיר בפולין, שם נידון למאסר עולם, אך שוחרר ב-1955 ועבר לאוסטריה, עכשיו נשפט ל-9 שנות מאסר.

באתר <https://dobroni.pl/n/kl-plaszow-sylwetki/5791>, בפולנית, התפרסמה כתבה על מספר אנשי ס.ס. מסגל מחנה פלשוב, וביניהם מוזכר אותו פרנץ גרין, אשר היה ידוע בפלשוב בכינוי "הצלף". הוא נכח לעתים קרובות בהוצאות להורג והתעלל באסירים. דרגתו היתה אוברשרפיר, מקביל לדרגת סמל ולא קצין.

ד"ר דניאל קמפלר

kemp63@bezeqint.net

ברצוני להשלים ולתקן למאמר על יוחנן (יאנק) באדר: יוחנן (יאנק) באדר, אכן סיים את הפקולטה למשפט ולכלכלה באוניברסיטה היגלונית. בצעירותו היה סוציאליסט במפלגה יהודית. השכלתו הייתה פולנית, ובנאומיו בכנסת מבטאו הפולני הסגיר אותו. משפחת באדר נודעה כמשפחה יהודית ומאוד פולנית ומבוססת בקרקוב, היה להם בנים בליבה של קרקוב, בככר המרכזית מול הסוקניצה.

יש לציין, כי מפלגת "חרות" בתכנה ובאופיה הייתה שונה בתכלית שינוי מה"ליכוד" העכשווי. כולם בהנהגה היו ממוצא פולני, כולם היו חילונים מוצהרים. באדר שירת לצדי כחבר בוועד הפועל של הלגיה למניעת כפייה דתית.

בנושא המצאו של יוחנן באדר בברית המועצות במלחמת העולם השנייה חובה לתקן: משפחת באדר, דוגמת המוני אזרחי פולין נסו מזרחה בעקבות פלישת גרמניה ב-1 בספטמבר 1939 ונפלו במלכודת, כאשר ברה"מ הצטרפה כשבועיים מאוחר יותר לחלוקת פולין וכיבושה (הסכם ריבנטרופ מולוטוב). יוחנן (יאנק) באדר, כפעיל המפלגה הרביזיוניסטית, זוהה ע"י סטלין כפשיסט, נכלא ונשלח למחנה (ה-גולג) בעומקה של ברה"מ.

בעקבות פלישת גרמניה לברית המועצות, ביוני 1941, נאלץ סטלין, אשר צבאותיו נסוגו לקבל סיוע אמריקאי. גנרל שיקורסקי, ראש ממשלת פולין הגולה בלונדון, התנה (בהסכמת ארה"ב ובריטניה) את מימוש עיסקת הנשק בשחרור אזרחי פולין אשר הוגלו ונאסרו בברה"מ.

בין האזרחים הפולנים היו, כמובן, גם יהודים, וביניהם מנחם בגין. אלה הועברו לאיראן הסמוכה שם התארגן הקורפוס הפולני השני, בראשותו של הגנרל אנדרס. יאנק באדר ניצל מבית הסוהר הסובייטי ועלה ארצה עם הפולנים.

ד"ר עו"ד אורי הופרט

huppertoffice@gmail.com

לינה מבקשת את עזרתכם בהשלמת מידע על משפחת אמה, משפחתם של משה ופסה-פיגה זילר Zyller, אשר עקרה לקרקוב ערב המלחמה. המשפחה התגוררה בככר ולניצה (Plac Wolnica) מספר 13 ואחר כך אבדו עקבותיהם.

לינה קולסקי

linakolsky@gmail.com

"אנו באנו ארצה לבנות ולהבנות בה" - מרים שמואל לבית פרלברגר

בראשית חודש מאי התקיים בוויילצ'קה טקס יוצא דופן. מרים שמואל לבית פרלברגר, ילידת המקום, ניצולת שואה שחיה בישראל וחברה בארגון יוצאי קרקוב בישראל, קיבלה מראש העיר אות כבוד על פעולותיה כ"שגרירת ויליצ'קה בישראל". בטקס, שנערך בהשתתפות נכדיה ובני משפחתה של מרים, חברה וידידיה של מרים עוד מילדותה בעיר, פרנסי העיר, חברי מועדון הידידים בעיר, והוצאת הספרים ז'יזנובסקי בויליצ'קה (Żyznowski) העוסקת בתעוד ופרסום של ההיסטוריה של יהודי העיר.

משפחתה של שמואל חיה בוויילצ'קה כמעט 150 שנה. סבה היה חבר מועצת העיר ואביה היה מונופול על טבק במקום. הבית שמר על מסורת פטריטית פולנית והיחסים עם השכנים הפולנים היו טובים מאד.

כשפרצה המלחמה הייתה מרים, מרישה בפי חברה, בת שש, ובזמן הגירוש של יהודי ויליצ'קה, באוגוסט 1942, הצליח אביה להסתירה אצל פולנים. משם נאלצה בת ה-9 לעבור ממקום למקום, שהתה בקרקוב זמן קצר ולבסוף מצאה מקלט בוורשה, בביתו של קצין פולני שהיה בשבי, שם שימשה גם כשליחה של המחתרת.

בדצמבר 1948 עלתה מרים לישראל וכאן בנתה את ביתה, כשהיא לא שוכחת את החסד שעשו בהצלת חייה שתי חסידות אומות העולם - זופיה דושצ'ינסקה מוויילצ'קה ואירנה צ'מורבה מוורשה.

מרישה נשארה בקשרים הדוקים עם חברי ילדותה ועם עיר הולדתה והיא "שגרירת ויליצ'קה והפולניות" בישראל.

ראש עיריית ויליצ'קה נושק לידה של מרישה בטקס קבלת אות הכבוד

